

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/2.2024.23

UDC 378.091.3:159.9-051:364-786-058.65

**PROFESSIONAL
PREPARATION
OF A PRACTICAL
PSYCHOLOGIST
BEFORE INTERNAL
CORRECTIONAL-
VIDUAL LUVAL
TREATMENT FOR
VICTIMS SUFFERED
TYPES**

Iryna Tarasova

3rd year postgraduate student
of the Department of Practical Psychology,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-9266-7853>
e-mail: valuearhiv@gmail.com

Abstract. *The article analyzes the professional training of practical psychologists in higher education institutions, which is aimed at performing correctional and restorative work with persons affected by war. It is proved that in the conditions of modern society, which faces numerous crisis phenomena, including armed conflicts, it is extremely important to train specialists who are able to provide quality psychological assistance to people who have experienced traumatic events. The structural components of the educational process, which comprehensively integrates theoretical training, practical activities, development of personal qualities and formation of professional competence, are investigated. It is proved that such an approach provides not only in-depth knowledge in the field of psychology, but also the necessary professional skills that allow specialists to work effectively with people experiencing stress and trauma. The theoretical component is considered, which focuses on a detailed study of basic disciplines such as psychology, psychopathology, psychocorrection and crisis intervention, providing students with a solid scientific basis for their future professional activities. Practical training is considered through the prism of implementation during internships in rehabilitation and crisis centers, where students have the opportunity to apply in practice their knowledge gained during theoretical training. The article pays special attention to supervision, which is seen as one of the key elements of a psychologist's professional development. Supervision contributes to the development of self-reflection skills and increase the emotional stability of specialists, which are necessary for working under high stress. The article proposes the author's definition of readiness for correctional and restorative work, which is considered as an integrative characteristic. It includes cognitive, emotional and volitional, motivational, and socio-psychological components that are critical for effective psychological support for people who have experienced traumatic events. Thus, the article proves that the combination of theoretical knowledge, practical activity and development of personal qualities are important conditions for the formation of competent professionals who can effectively help people experiencing psychological difficulties as a result of traumatic events.*

Key words: *professional training, correctional and restorative work, war victims, psychological assistance, crisis intervention, psychocorrection, supervision, emotional stability, psychodiagnostics.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/2.2024.23

УДК 378.091.3:159.9-051:364-786-058.65

**ПРОФЕСІЙНА
ПІДГОТОВКА
ПРАКТИЧНОГО
ПСИХОЛОГА ДО
ЗДІЙСНЕННЯ
КОРЕКЦІЙНО-
ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ
РОБОТИ З
ПОСТРАЖДАЛИМИ
ВІД ВІЙНИ**

Тарасова І. О.

аспірантка 3-го курсу кафедри
практичної психології,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-9266-7853>
e-mail: valuearhiv@gmail.com

Анотація. У статті здійснено аналіз професійної підготовки практичних психологів у закладах вищої освіти, яка спрямована на виконання корекційно-відновлювальної роботи з особами, що постраждали від війни. Доведено, що в умовах сучасного суспільства, яке стикається з численними кризовими явищами, зокрема зі збройними конфліктами, надзвичайно важливою стає підготовка фахівців, здатних надавати якісну психологічну допомогу людям, які пережили травматичні події. Досліджено структурні компоненти освітнього процесу, що комплексно інтегрує теоретичну підготовку, практичну діяльність, розвиток особистісних якостей і формування професійної компетентності. Доведено, що такий підхід забезпечує не лише глибокі знання в галузі психології, але й необхідні професійні навички, які дозволяють фахівцям ефективно працювати з особами, що переживають стрес і травми. Розглянута теоретична складова, яка зосереджена на детальному вивченні основних дисциплін, таких як психологія, психопатологія, психокорекція та кризова інтервенція, що забезпечує студентам міцний науковий базис для їх майбутньої професійної діяльності. Практична підготовка розглянута через призму реалізації під час стажування у реабілітаційних та кризових центрах, де студенти мають можливість застосовувати на практиці свої знання, здобуті в ході теоретичного навчання. Особливу увагу в статті приділяється супервізії, яка розглядається як один із ключових елементів професійного становлення психолога. Супервізія сприяє розвитку навичок саморефлексії та підвищенню емоційної стійкості фахівців, що є необхідними для роботи в умовах високого стресу. У статті пропонується авторське визначення готовності до корекційно-відновлювальної роботи, яке розглядається як інтегративна характеристика. Вона включає когнітивні, емоційно-вольові, мотиваційні та соціально-психологічні компоненти, що є критично важливими для ефективної психологічної підтримки осіб, які пережили травматичні події. Таким чином, у статті доведено, що поєднання теоретичних знань, практичної діяльності та розвитку особистісних якостей є важливими умовами для формування компетентних фахівців, які можуть ефективно допомагати особам, що переживають психологічні труднощі внаслідок травматичних подій.

Ключові слова: професійна підготовка, корекційно-відновлювальна робота, постраждалі від війни, психологічна допомога, кризова інтервенція, психокорекція, супервізія, емоційна стійкість, психодіагностика.

Вступ та сучасний стан проблеми дослідження. В умовах сучасного соціального середовища, яке характеризується низкою кризових явищ, зокрема, збройними конфліктами та війнами, значення професійної підготовки практичних психологів стає особливо актуальним. Постраждали від війни, зокрема, люди, які пережили травматичні події, потребують спеціалізованої психологічної допомоги, що включає корекційно-відновлювальні методи. У зв'язку з цим, освітні заклади вищої освіти повинні забезпечити ефективну підготовку психологів, здатних надавати якісну підтримку та допомогу у процесі психологічної реабілітації.

Актуальність проблеми професійної підготовки психологів визначається необхідністю формування у студентів знань, вмінь і навичок, які відповідають вимогам сучасного суспільства та специфіці роботи з постраждалими від війни. Це передбачає не лише теоретичне навчання, але й активне використання практичних методик, розробку індивідуальних та групових програм корекційної роботи. Таким чином, освітня програма повинна включати інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, що дозволить майбутнім психологам адаптуватися до викликів сучасності та ефективно реагувати на потреби постраждалих.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження процесу професійної підготовки практичних психологів у закладах вищої освіти до здійснення корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від війни, а також визначення ключових компонентів, які сприяють формуванню їхньої готовності до цієї діяльності. **Завдання дослідження:**

1. Визначити основні структурні компоненти підготовки практичних психологів, що включають теоретичну і практичну складові, важливі для роботи з постраждалими від війни.

2. Дослідити роль супервізії в процесі професійної підготовки та її вплив на розвиток емоційної стійкості майбутніх фахівців.

3. Розробити рекомендації щодо вдосконалення освітніх програм підготовки практичних психологів для корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка у закладах вищої освіти (ЗВО) є одним із ключових елементів освітнього процесу, що спрямований на формування у студентів знань, умінь та компетентностей, необхідних для успішної діяльності у професійній сфері. В умовах сучасної глобалізації та інноваційного розвитку професійна підготовка набуває особливого значення, оскільки вона повинна відповідати вимогам ринку праці, технологічним змінам, потребам суспільства та викликам часу.

Поняття «**професійна підготовка**» у різних наукових джерелах може бути інтерпретоване по-різному, залежно від підходів та контексту дослідження. Такі науковці як Г. О. Балл та В. Г. Кремень, сходять на думці, що професійна підготовка – це комплекс освітніх заходів, спрямованих на оволодіння студентами системою знань, умінь та навичок, які забезпечують їхню готовність до виконання професійних обов'язків у певній сфері.

Зокрема, Г. О. Балл визначає професійну підготовку як процес набуття спеціальних знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну придатність фахівця в конкретній галузі діяльності [1]. Вчений наголошує, що цей процес включає як теоретичну, так і практичну складову, що дозволяє студенту не лише освоїти теоретичні основи професії, але й здобути необхідні практичні навички для роботи в реальних умовах.

В. Г. Кремень зазначає, що професійна підготовка – це не лише засвоєння знань і навичок, але й розвиток професійного мислення, мотивації до професійної діяльності та здатності до самостійного навчання і розвитку [7]. На його думку, головною метою професійної підготовки є підготовка конкурентоспроможного фахівця, здатного адаптуватися до змін у професійному середовищі.

Професійна підготовка у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) включає кілька основних **структурних компонентів**. *Теоретичну підготовку*, яка охоплює засвоєння основних наукових знань, законів та теорій, що формують базу для розуміння професійної діяльності. Це може бути вивчення фундаментальних дисциплін, які закладають основи спеціальних знань. О. М. Лук'янова підкреслює, що теоретична підготовка є важливим компонентом формування світогляду студента, оскільки дозволяє йому осмислено сприймати професійну діяльність та розуміти її суспільну цінність.

Практичну підготовку, яка передбачає формування у студентів практичних навичок, що дозволяють застосовувати теоретичні знання в реальних виробничих умовах. Сюди входять стажування, виробнича практика та виконання проектних робіт. Згідно з дослідженням І. І. Ковалюка, практична підготовка є вирішальним етапом професійного становлення майбутнього фахівця, оскільки дає можливість інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом [6].

Особистісно-професійний розвиток, який включає розвиток індивідуальних якостей студента, таких як відповідальність, стресостійкість, ініціативність та здатність до командної роботи. Такі компетенції є важливими у професійному середовищі. С. А. Гончаренко стверджує, що професійна підготовка не може бути обмежена лише оволодінням знаннями і навичками, оскільки вона включає також виховання цінностей і етичних норм професії, що є основою професійної культури.

Як і будь-яка професійна підготовка, **підготовка практичних психологів** у закладах вищої освіти є складним та багатокомпонентним процесом, який включає названі структурні компоненти. Т. М. Титаренко зазначає, що професійна підготовка практичних психологів охоплює не лише навчання психологічних теорій та методів, але й розвиток особистісних характеристик, які необхідні для успішної взаємодії з клієнтами, включаючи емпатію, емоційну стійкість та здатність до саморефлексії. Це підготовка, яка включає як академічні знання, так і практичну діяльність, націлену на інтеграцію теоретичних знань у реальну професійну практику [13].

Г. С. Костюк підкреслює, що процес підготовки психологів має бути інтегративним, поєднуючи не лише теоретичне навчання, а й практичні методи, включаючи супервізію та тренінгову діяльність. Такий підхід дозволяє студентам розвивати компетентності для роботи з різними групами населення та психічними станами.

Основні компоненти професійної підготовки практичних психологів також включають теоретичну та практичну складову, але не вичерпуються ними. *Теоретична підготовка практичних психологів* є фундаментом для розуміння основних закономірностей психологічних процесів та розвитку особистості. Вона включає вивчення психологічних теорій, концепцій та методів дослідження, які дозволяють практичним психологам здійснювати діагностику та інтервенцію на професійному рівні. О. М. Лук'янова наголошує, що основне завдання теоретичної підготовки полягає у формуванні системного підходу до розуміння психологічних феноменів, а також здатності до критичного осмислення наукових досліджень у цій галузі [8].

Практична підготовка практичних психологів є ключовим елементом підготовки, оскільки вона дозволяє студентам набути навичок роботи з реальними клієнтами, проводити діагностику, психокорекцію та психологічне консультування. Практичні

заняття зазвичай включають роботу в навчально-психологічних лабораторіях, клінічну практику, а також участь у тренінгах та семінарах. І. В. Дубровіна зазначає, що практична підготовка має бути спрямована на розвиток здатності до самостійного прийняття рішень у складних психологічних ситуаціях, що дозволяє майбутнім психологам діяти професійно у кризових ситуаціях [3].

Ще однією складовою підготовки практичних психологів є *розвиток умінь саморефлексія та здатності ефективно проходити супервізію*. Розвиток рефлексивних умінь передбачають здатність студента аналізувати власні професійні дії та переживання, а також працювати над своїми слабкими сторонами. Професійна супервізія, яка є важливою частиною підготовки психологів, допомагає студентам покращувати свої навички під керівництвом досвідчених фахівців. Н. Ю. Максимова підкреслює, що супервізія є необхідною для розвитку професійного мислення, а також для зниження емоційного вигорання серед майбутніх психологів [9].

Етична складова професійної підготовки практичних психологів є вкрай важливою, оскільки психологи працюють з чутливими питаннями, пов'язаними з особистим життям і психічним здоров'ям клієнтів. Л. М. Карамушка зазначає, що етична підготовка майбутніх психологів має бути спрямована на розвиток відповідально-го ставлення до роботи та усвідомлення важливості етичних аспектів у психологічному консультуванні [5].

Професійна підготовка практичних психологів у закладах вищої освіти спрямована на розвиток умінь та навичок в розрізі різних напрямів майбутньої діяльності. В тому числі мова йде і про корекційно-відновлювальну роботу, яка наразі набуває особливого значення в контексті роботи з постраждалими від війни (цивільними, військовими, ветеранами).

Корекційно-відновлювальна робота в контексті психологічної практики передбачає комплекс заходів, спрямованих на покращення психічного стану осіб, які мають порушення в емоційній або когнітивній сферах. Це може включати психокорекцію, терапію, реабілітацію, допомогу в адаптації до нових життєвих умов. Зокрема, така робота є важливою для постраждалих від військових конфліктів, які часто страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресивних та тривожних розладів. М. Р. Чепелева зазначає, що корекційно-відновлювальна робота з постраждалими від війни повинна включати не лише роботу з психічними розладами, але й сприяти адаптації осіб до мирного життя, відновленню їх соціальних зв'язків та професійної діяльності [14]. З цього випливає, що підготовка майбутніх психологів до роботи в цій сфері має включати специфічні знання та навички, необхідні для роботи з військовими та цивільними особами, які пережили бойові дії.

Підготовка магістрів-практичних психологів до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від війни у закладах вищої освіти базується на інтеграції теоретичних знань та практичних навичок. Основними компонентами в розрізі **теоретичної підготовки** є вивчення основ психології, психопатології, психокорекції, кризової інтервенції. Це дає можливість майбутнім фахівцям розуміти механізми виникнення психічних розладів та корекційних методів їх подолання.

Практична складова підготовки майбутніх психологів до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від війни передбачає активне залучення студентів до реальних умов професійної діяльності. Проходження науково-дослідної практики в реабілітаційних центрах, психіатричних клініках, кризових центрах, військових шпиталях та інших установах дозволяє студентам набути цінного досвіду роботи

з клієнтами, які зазнали психологічних травм внаслідок військових дій. У ході цієї практики студенти розвивають важливі професійні навички. Мова йде про:

Навички психодіагностики. Першочергове завдання психолога в роботі з постраждалими від війни – це точна оцінка психологічного стану клієнта. Студенти вчаться проводити діагностику психічних розладів, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожні розлади та інші стани. Вони опановують методи інтерв'ювання, спостереження та використання психодіагностичних інструментів (тести, анкети, шкали оцінки).

Навички кризової інтервенції. В умовах війни психологи часто стикаються з ситуаціями, коли клієнти знаходяться в стані гострої психологічної кризи. Під час практики студенти вчаться застосовувати техніки кризової інтервенції, які спрямовані на надання термінової емоційної підтримки та стабілізацію психічного стану клієнта. Вони навчаються працювати з сильними емоціями, такими як страх, паніка, гнів, і допомагати клієнтам пережити гостру фазу кризи.

Техніки психокорекції та психотерапії. Однією з головних цілей корекційно-відновлювальної роботи є подолання наслідків травматичного досвіду та відновлення психологічного благополуччя клієнта. Студенти засвоюють основні техніки когнітивно-поведінкової терапії (КПТ), яка є ефективною у лікуванні ПТСР та інших розладів, спричинених війною. Вони також опановують методи арт-терапії, тілесно-орієнтованої терапії, групової терапії та інших видів психотерапевтичної роботи, які застосовуються в реабілітації постраждалих. Робота з різними терапевтичними підходами дозволяє студентам обирати найбільш ефективні методи для конкретного випадку, що є важливим аспектом індивідуалізації психотерапії.

Комунікативні навички. Важливим аспектом підготовки є розвиток вміння будувати довірливі та емпатійні стосунки з клієнтами. Це особливо важливо в роботі з постраждалими від війни, які часто мають труднощі з вираженням своїх почуттів та переживань. Студенти навчаються ефективно слухати клієнтів, проявляти емпатію, підтримувати безоціночне спілкування та створювати безпечне середовище для роботи з травматичними переживаннями.

Навички роботи з групами. В реабілітаційних центрах та кризових установах психологи часто працюють не лише з окремими клієнтами, але й з групами. Студенти опановують методи групової терапії, де клієнти можуть ділитися своїм досвідом, знаходити підтримку серед інших учасників групи та розробляти спільні стратегії подолання травм.

Ще однією важливою складовою підготовки майбутніх практичних психологів до корекційно-відновлювальної роботи з постраждалими від війни є **супервізія**, яка відіграє ключову роль у розвитку професійних компетенцій та емоційної стійкості фахівців. Супервізія передбачає керівництво та підтримку досвідчених фахівців, які допомагають студентам освоювати складні аспекти практичної роботи, надають їм зворотній зв'язок та контролюють їх професійний розвиток.

І. В. Дубровіна підкреслює, що успішна підготовка психолога включає інтеграцію теорії та практики, а супервізія дозволяє студентам опанувати ці два компоненти у взаємодії. В процесі супервізії майбутні фахівці мають можливість працювати з різними категоріями клієнтів під наглядом досвідчених супервізорів, що забезпечує контрольоване навчання та дозволяє уникнути помилок у роботі з особливо складними випадками [3].

Супервізія є незамінним інструментом для удосконалення навичок психодіагностики. Студенти, під керівництвом супервізорів, навчаються проводити глибо-

кий аналіз психологічного стану клієнтів, особливо тих, хто пережив важкі травматичні події, як-от військові дії. Супервізори допомагають студентам правильно інтерпретувати результати тестувань, проводити комплексні діагностичні сесії та робити точні висновки щодо психічного стану клієнтів.

Окрім того, супервізія сприяє розвитку терапевтичних навичок, зокрема у роботі з емоційними та поведінковими порушеннями. Студенти можуть застосовувати різні терапевтичні методи під контролем супервізора, що дозволяє коригувати їхні дії в процесі роботи та забезпечувати ефективну корекційну допомогу. Це особливо важливо при роботі з клієнтами, що зазнали глибоких емоційних потрясінь, як у випадку з постраждалими від війни, які часто мають прояви ПТСР, депресії або агресивної поведінки.

Робота з постраждалими від війни вимагає не лише високого рівня професійної підготовки, але й емоційної стійкості, адже психологи часто стикаються з історіями сильних психологічних травм, втрат, болю та страждань. Під час супервізії студенти отримують підтримку, яка допомагає їм впоратися з власними емоційними реакціями на роботу з такими клієнтами. Супервізор допомагає майбутнім психологам розвивати навички саморефлексії, усвідомлювати власні емоційні межі та уникати емоційного вигорання.

Супервізія також сприяє формуванню професійної етичної свідомості у студентів. Під керівництвом досвідчених фахівців студенти вчаться дотримуватися етичних норм і стандартів психологічної практики, які є надзвичайно важливими в роботі з постраждалими від війни. Це включає розуміння принципів конфіденційності, відповідального використання методів діагностики та терапії, а також усвідомлення своїх меж компетенції.

Результатом професійної підготовки є сформована **готовність до певного виду діяльності**. В широкому сенсі готовність до професійної діяльності слід розуміти як інтеграцію знань, умінь, мотиваційних установок, психологічної стійкості та особистих якостей необхідних для успішного виконання професійних завдань.

В. І. Панок, досліджуючи питання готовності до професійної діяльності, наголошував на наступних аспектах: психологічній готовності до професійної діяльності, професійній ідентичності, особистісно орієнтованому підході та соціально-психологічній адаптації [10].

Вчений розглядав готовність до професійної діяльності як комплексний феномен, що включає психологічні, когнітивні, емоційні та мотиваційні аспекти. Він підкреслював, що готовність є не лише знаннями та навичками, але й психологічною налаштованістю та здатністю фахівця адаптуватися до нових умов роботи. Науковець акцентував увагу на емоційно-вольових компонентах готовності. Він вважав, що стресостійкість та здатність контролювати емоції є критично важливими факторами для успішної професійної діяльності, особливо у стресових ситуаціях або в умовах невизначеності.

В. І. Панок також підкреслював важливість формування професійної ідентичності у процесі підготовки фахівця. На його думку, готовність до професійної діяльності включає розвиток внутрішньої самооцінки і прийняття майбутньої професійної ролі. Це означає, що фахівець повинен чітко усвідомлювати своє місце в професійному середовищі та бути готовим до виконання своїх обов'язків у різних ситуаціях [10].

Вчений був прихильником особистісно орієнтованого підходу в підготовці фахівців, де ключову роль відіграє розвиток індивідуальних якостей особистості. Підкреслював, що готовність до професійної діяльності є не тільки результатом

навчання, але й саморозвитку, саморефлексії та прагнення до постійного самовдосконалення.

У європейській науковій традиції готовність до професійної діяльності часто розглядається через призму компетентнісного підходу. Науковці, такі як Г. Байєрсдорф, відзначають, що готовність передбачає не лише набуття знань, але й здатність використовувати ці знання для розв'язання практичних завдань у реальних професійних ситуаціях. Г. Байєрсдорф підкреслює, що важливим елементом готовності є розвиток «гнучких» компетенцій, які допомагають адаптуватися до швидкозмінюваних умов ринку праці.

Американські вчені, зокрема А. Бандура, готовність до професійної діяльності розглядається через призму мотиваційних аспектів і самоефективності. А. Бандура підкреслював, що впевненість у власних силах та здатність досягати професійних результатів є ключовими факторами успішної професійної діяльності [15]. Крім того, американські дослідження акцентують на ролі постійного професійного розвитку та самовдосконалення як основи для підвищення готовності до виконання нових професійних викликів.

Вивчаючи поняття готовності до професійної діяльності, низка вчених (В. І. Панок, К. Роджерс) торкалися аспекту формування у практичних психологів **готовності саме до корекційно-відновлювальної роботи**. Вчені акцентували увагу на психологічній стійкості в стресових та кризових умовах та розвитку емпатії, автентичності та безумовної підтримки клієнта. Однак як такого визначення поняття «готовності до корекційно-відновлювальної роботи» науковці не дають [11].

Пропонуємо авторське бачення сутності поняття **готовності практичних психологів до корекційно-відновлювальної роботи** – інтегрована особистісна якість, яка дозволяє ефективно застосовувати спеціалізовані знання та навички для надання психологічної допомоги особам, які пережили травматичні події, і включає здатність до діагностики психічного стану, використання корекційних методик, проведення терапії та створення безпечного і підтримуючого середовища для клієнтів.

Виходячи з запропонованого визначення, можна виокремити наступні структурні компоненти готовності практичних психологів до корекційно-відновлювальної роботи: мотиваційну, когнітивну, емоційно-вольову, особистісну, соціальну.

Мотиваційний компонент включає внутрішні установки психолога щодо роботи з клієнтами в корекційній сфері, прагнення до професійного вдосконалення та готовність до виконання складних завдань. Важливим аспектом є професійна мотивація до допомоги людям та розв'язання їхніх психологічних проблем. Основні складові: прагнення до саморозвитку та професійного зростання; мотивація до досягнення результатів у роботі з клієнтами; установка на позитивне вирішення конфліктних і стресових ситуацій.

Когнітивно-операційний компонент відповідає за знання, уміння і навички, необхідні для проведення корекційної та відновлювальної роботи. До нього входять теоретичні знання з психології, нейропсихології, психотерапії та практичні вміння застосовувати корекційні методики в реальних ситуаціях. Основні складові: знання про методи психологічної корекції та відновлення (когнітивно-поведінкова терапія, арт-терапія, гештальт-терапія тощо); уміння проводити діагностику та оцінювати психоемоційний стан клієнтів; володіння методиками моніторингу ефективності корекційного втручання.

Емоційно-вольовий компонент відповідає за здатність психолога до емоційної стабільності, вміння керувати власними емоціями та контролювати емоційний

вплив професійної діяльності на власне психічне здоров'я. Емоційна готовність включає стійкість до професійного стресу, здатність до емпатії, а також самоконтроль. Основні складові: стійкість до емоційного вигоряння; здатність до само-рефлексії та емоційної регуляції; емпатія та здатність до ефективної емоційної взаємодії з клієнтами.

Особистісний компонент включає особистісні якості психолога, що сприяють його готовності до корекційно-відновлювальної роботи. Важливими характеристиками є стресостійкість, толерантність до невизначеності, гнучкість у прийнятті рішень, а також здатність до самоаналізу і рефлексії. Основні складові: стресостійкість та здатність працювати в умовах високого навантаження; готовність до постійної рефлексії та самовдосконалення; гнучкість у виборі корекційних методів залежно від потреб клієнта.

Соціальний компонент стосується здатності психолога до ефективної взаємодії з іншими фахівцями та клієнтами в умовах соціальної взаємодії. Сюди входить комунікативна компетентність, здатність до побудови психотерапевтичного альянсу та соціальна адаптивність. Основні складові: здатність до ефективного комунікативного контакту; вміння будувати довірливі стосунки з клієнтами; навички командної роботи з іншими фахівцями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Професійна підготовка у закладах вищої освіти є багатокомпонентним процесом, що охоплює теоретичні та практичні аспекти, а також особистісний розвиток фахівців. Вона має формувати у студентів знання, навички та компетентності для успішної діяльності у професійному середовищі, зокрема в умовах змін ринку праці.

Особливу увагу слід приділити підготовці практичних психологів, які мають розвивати навички роботи з клієнтами у кризових ситуаціях, зокрема з постраждалими від війни. Готовність до корекційно-відновлювальної роботи – це не лише знання і навички, а й особистісні якості, мотивація та емоційний інтелект. Вона формується через знання про психологічні наслідки травми та вміння адаптувати методи допомоги до потреб клієнтів.

Готовність включає психологічні ресурси для ефективної роботи з травмованими людьми, розвиток емоційної стійкості, здатності до саморефлексії та уміння підтримувати клієнтів у важких ситуаціях. Також важливо знати, як створити підтримуюче середовище, де постраждалі відчують безпеку та довіру.

Отже, підготовка фахівців має акцентувати увагу на розвитку готовності до корекційно-відновлювальної роботи, інтегруючи в навчальні програми модулі з психодіагностики, кризової інтервенції та психокорекції, а також практичні тренінги для надання необхідних навичок у допомозі постраждалим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балл Г. О. Професійна підготовка : теоретичні засади та практичні аспекти. Київ : Наукова думка, 2012. 320 с.
2. Бек А., Елліс А. Когнітивно-поведінкова терапія : основи і методи. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.
3. Дубровіна І. В. Психологічний супровід навчального процесу. Київ : Главник, 2010. 284 с.
4. Елліс А. Раціонально-емотивна поведінкова терапія. Теорія та практика. Харків : Основа, 2010. 368 с.

5. Карамушка Л. М. Організаційна психологія в освіті : теорія та практика. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2014. 312 с.
6. Коваль І. І. Практична підготовка майбутніх фахівців : сучасні тенденції. Львів : ЛНУ, 2018. 256 с.
7. Кремень В. Г. Освіта та професійна підготовка у XXI столітті. Київ : Інститут педагогіки, 2015. 298 с.
8. Лук'янова О. М. Теоретичні основи професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах. Харків : ХНУ, 2010. 340 с.
9. Максимова Н. Ю. Рефлексивна компетентність у процесі підготовки психологів. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка, 2017. 220 с.
10. Панок В. І. Психологічна готовність фахівця до професійної діяльності. Київ, 2010. 150 с.
11. Роджерс К. Клієнт-центрована терапія. Бостон : Хоутон-Міффлін, 1951. 560 с.
12. Сисоева С. О. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : теорія та практика. Київ : Наукова думка, 2012. 300 с.
13. Титаренко Т. М. Особистісний розвиток і професійна підготовка психолога : монографія. Київ : Інститут соціальної та політичної психології, 2015. 270 с.
14. Чепелева Н. В. Психологічна реабілітація постраждалих від збройних конфліктів. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2016. 240 с.
15. Bandura, A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York : W. H. Freeman, 1997. 604 с.
16. Beiersdorf, G. Competence-Based Approaches to Professional Readiness in Europe. Berlin : Springer, 2018. 245 с.

REFERENCES:

1. Ball, H. O. (2012). Profesiina pidhotovka : Teoretychni zasady ta praktychni aspekty [Professional training : Theoretical foundations and practical aspects]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
2. Beck, A. & Ellis, A. (2008). Kohnityvno-povedinkova terapiia : Osnovy i metody [Cognitive-behavioral therapy : Basics and methods]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
3. Dubrovina, I. V. (2010). Psykholohichniy suprovit navchalnoho protsesu [Psychological support of the educational process]. Kyiv : Hlavnyk [in Ukrainian].
4. Ellis, A. (2010). Ratsionalno-emotyvna povedinkova terapiia : teoriia ta praktyka [Rational-emotive behavioral therapy : Theory and practice]. Kharkiv : Osnova [in Ukrainian].
5. Karamushka, L. M. (2014). Orhanizatsiina psykholohiia v osviti : teoriia ta praktyka [Organizational psychology in education : Theory and practice]. Kyiv : Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
6. Koval, I. I. (2018). Praktychna pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv : Suchasni tendentsii [Practical training of future specialists : Current trends]. Lviv : LNU [in Ukrainian].
7. Kremen, V. H. (2015). Osvita ta profesiina pidhotovka u XXI stolitti [Education and professional training in the 21st century]. Kyiv : Instytut pedahohiky [in Ukrainian].
8. Lukianova, O. M. (2010). Teoretychni osnovy profesiinoi pidhotovky studentiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Theoretical foundations of student training in higher educational institutions]. Kharkiv : KhNU [in Ukrainian].
9. Maksymova, N. Yu. (2017). Refleksyvna kompetentnist u protsesi pidhotovky psykholohiv [Reflective competence in the process of psychologist training]. Kyiv : Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka [in Ukrainian].
10. Panok, V. I. (2010). Psykholohichna hotovnist fakhivtsia do profesiinoi diialnosti [Psychological readiness of a specialist for professional activity]. Kyiv : Author [in Ukrainian].
11. Rogers, C. (1951). Kliient-tsentrovana terapiia [Client-centered therapy]. Boston : Houghton Mifflin [in Ukrainian].

12. Sysoieva, S. O. (2012). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : teoriia ta praktyka* [Competence-based approach in modern education : Theory and practice]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
13. Tytarenko, T. M. (2015). *Osobystisnyi rozvytok i profesiina pidhotovka psykholoha* [Personal development and professional training of a psychologist] : Monohrafiia. Kyiv : Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii [in Ukrainian].
14. Chepeleva, N. V. (2016). *Psykholohichna rehabilitatsiia postrazhdalykh vid zbroinykh konfliktiv* [Psychological rehabilitation of victims of armed conflicts]. Kyiv : Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
15. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy : The exercise of control*. New York : W. H. Freeman [in English].
16. Beiersdorf, G. (2018). *Competence-based approaches to professional readiness in Europe*. Berlin : Springer [in English].